

Sicole

Li betchfessî oy

C' est ene sôre di betchfessî ô s' il est al fén do mot, mins avou on prononçaedje di rawete : li court « o ».

voye : si prononce vôte (Nameur), von.ye (Årdene), voûye (Bouyon, Nivele), mins eto voye (Årvaye).

Å mitan des mots, i s' prononce brâmint pus sovint /o/ (court), mins eto /u/ (ou) (Les Scâssenes) ou /o:/ (long) (Roman Payis)

soyete : si prononce soyète (Lidje, Nameur, Årdene) mins souyète (Coûtchant walon), sôyète (Roman Payis)

disloyî : dëslôyi (Roman Payis)

Eciclopedeye / Sicrijheu e walon

Cropecinde (Çandriyon)

I n aveut-st ene feye ene djonne mamzele... Ene djonne mamzele k' esteut foû bele ; et foû binamêye, al copete do martchî. Elle aveut des si beas ouys, paret : ossu bleu ki l' cir e l' esté. Et des si beas tchveas, pâr : ossu blonds ki l' grin e l' awousse. Ele n' aveut ni fré ni sour, çou ki fwait ki s' popa l' inméve po cwate ! Fât dire ki nosse bâshele aveut pierdou s' mame la k' elle esteut co todi al faxhete. Brâmint trop timpe, come di djuste ! Adon, poy k' ele n' aveut nole âdje, c' est leye ki s' aveut metou so l' ton do fé l' manaedje et les eurêyes. Ariva portant l' djoû ki s' popa s' rimaria. Mâva djoû ki ç' djoû la ! Awè, djoû d' mâleur !.

A dater di ç' moumint la, li djonne feye ataka a ndè vey les set croes. Pocwè ? C' est ki, veyoz vs, li novele feme dâ popa aveut-st avou, di s' costé, deus bâsheles d' on prumî lét. Et s' ni veyeut ele nén voltî, come ki direut, « on troejhinme oujhea el minme gayole ». Elle esteut djalote, paret. Djalote ki po-z assoti ! Djalote di vey ki s' bele-feye esteut toplin pus bele ki ses deus feyes da leye. Adon, po s' rivindjî, ele vola k' li bea ptit poyon divnaxhe li siervante del mâjhône. Come dji vs el di !

A raeze d' asteure, c' est nosse pitite mamzele ki dvreut tchâssî les mâssîs vantrins et fé tos les pus laids ovraedjes. Et l' popa n' oiza-t i rén dire. Pôve pitite mamzele. El faleut vey trafter, tote li sinte djournêye, a prinde les poûssires, fé l' bouwêye, côper do bwès po l' feu et vo ndè cial et vo ndè la. El faleut pâr vey, tos les djoûs al nute, ki s' alève retrôcler divins ene coine do feu. C' est la ki, moite nâjheye, li vizaedje ossu blanc k' ene makêye, les mwins

Scoles di rfondou walon d' Bive do 8 di mâss 2016

noeres come gayete, ele s' essoctève a l' intrêye di l' aisse, nén lon erî des dierinnès rodjès cindes. C' est cåze di çoula ki les deus metchantès sours l' avént lomé « Cropecinde ».

Deus s' troes ans pus târd, li rwè fjha saveur k' il aléve mete so pî ene fiesse come on nd aveut co måy veyou. On grand bal po les vint ans di s' fi. Et k' totes les sâles do tchestea serént gâytêyes come on n' el pout nén mådjiner. Et k' on-z aléve houkî totes les pus belès djonnès feyes do payis. Et ki l' prince, ci djoû la, tchoezixhreut s' binamêye, si feme a divni : li cisse ki, pus târd, sereut l' rinne !...

Paul-Henri Thomsin, Contes do bon vî tins, Noer Dessén, Lidje

-----

Tchanson

Dipårt pol Californeye

Dins cisse tchanson on pô fotante, li Flupe Lagrange (1804-1883) saye di rinde les sintumints, les sondjes (loignes pa des côps) k'enondént les Walons k'ont bagué po l'Amerike, tchessîs foû pal mizere, å mitan des anêyes 1800 et des.

E Wisconsin, i dmeure co on foirt sintumint walon ki raloye les efants des cis k'î ont bagué. Bråmint dins les pu vîs djâzèt co l'walon ådjourdu.

Come nos n'conoxhéns nén li muzike ordinåre, bén, nos nd avans fwait ene novele da nosse

Cwitans nosse viyaedje / Avou des grands saetchs. / Nos rvénrans tcherdjîs. / Tot d' ôr, rabiys. /

Taijhe tu ! cwand dj' î pinse, Dji piè pacyince. / Dji nos voe ritchåds, / Avou l' vweteure et les tchvås.

Ci k' est nén mistere: / Tot fognant e tere, / Ti schoupeles di l' ôr, / Ti troves on trezôr.

So totes les gazetes, / On nel vout nén mete: / I gn åreut ditrop / Po-z awè l' magot.

Abeye, fijhans nosse paket ! / Evoye, Minike, / Po l' Amerike !

Les afwaires sont bounes. / I fât des mājhones : / Maçons, boledjîs, / Gn a nouk k' est rovyî.

Scoles di rfondou walon d' Bive do 8 di mæss 2016

C' est ene comelêye / Di bateas d' tchå salêye. / Vraiy, ti bagnes dins tot, / T' as d' l' ôr disk' ås djnos.

El Californeye, / Li feme est djoleye; / I lzî fåt des blancs / Tertotes po galants.
Do côp k' t' î arives, / Gn a ene ki t' agrife / Et si t' es di s' gosse (*gout*), / T' as tot çou k' ti vous.

Abeye, fihans nosse paket ! / Evoye, Minike, / Po l' Amerike !
Abeye, fihans nosse paket! / Evoye, Minike, / Mostrans do topet !

Cåzaedjes : Philippe Lagrange; Muzike: Lorint Hendschel / René Binamé, sol plake « Emacralaedje » (Li Rantoele)